

بررسی ابعاد سیاسی و حقوقی

برجام

گردآوری و تألیف:

سارا نیازی

مدرس و پژوهشگر حقوق بین‌الملل

زمستان ۹۹

انتشارات گروه علمی شریف

شناسنامه

سرشناسه

: نیازی مهمانی، سارا، ۱۳۷۱ -

Niazi Mehmani, Sara

عنوان و نام پدیدآور

: بررسی ابعاد سیاسی و حقوقی برجام/ گردآوری و تالیف: سارا نیازی مهمانی.

مشخصات نشر

: کرج: گروه علمی شریف، ۱۳۹۹.

مشخصات ظاهری

: ۱۶۷ ص.

شابک

: ۴۰۰۰۰۰ ریال 978-622-97196-4-0

وضعیت فهرست نویسی

: فیفا

یادداشت

: کتابنامه: ص. ۱۴۵ - ۱۴۹.

موضوع

: برنامه جامع اقدام مشترک، ۲۰۱۵ م. ۱۴ ژوئیه

موضوع

: Joint Comprehensive Plan of Action, 2015 July 14.

موضوع

: انرژی اتمی -- ایران -- سیاست دولت

موضوع

: Nuclear energy -- Government policy -- Iran

موضوع

: ایران -- سیاست و حکومت -- قرن ۲۰

موضوع

: Iran -- Politics and government -- 20th century

موضوع

: ایالات متحده -- سیاست و حکومت -- قرن ۲۱ م.

موضوع

: United States -- Politics and government -- 21st century

رده بندی کنگره

: KZ۵۶۷۵

رده بندی دیویی

: ۳۲۷/۱۷۴۷۰۹۵۵

شماره کتابشناسی ملی

: ۷۵۶۰۵۳۵

عنوان اصلی اثر: بررسی ابعاد سیاسی و حقوقی برجام

تألیف: سارا نیازی مهمانی

سال نشر: ۱۳۹۹

نوبت چاپ: اول

قیمت: ۴۰۰۰۰۰ ریال

شمارگان: ۲۰۰

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۷۱۹۶-۴-۰

ISBN: 978-622-97196-4-0

خدایا چنان کن سرانجام کار تو خشنود باشی و ما رستگار

برنامه جامع اقدام مشترک (برجام) در مرداد ۱۳۹۴ توسط جمهوری اسلامی ایران و پنج عضو دائم شورای امنیت سازمان ملل متحد و همچنین آلمان (به اصطلاح ۵+۱) منعقد شد.

ایران در این توافق طویل که نقطه اوج سال‌ها مذاکرات بین‌المللی بر سر برنامه‌های هسته‌ای آن بود، متعهد شد فعالیت‌های هسته‌ای خود از جمله غنی‌سازی اورانیوم را محدود کند و بازرسی‌های مداوم سازمان ملل از تأسیسات هسته‌ای را در ازای رهایی از تحریم‌های سازمان ملل، ایالات متحده و اتحادیه اروپا بپذیرد.

دونالد ترامپ در جریان کارزار انتخابات ریاست جمهوری خود بارها از این توافق انتقاد کرد و وعده داد در صورت پیروزی، آمریکا را از آن خارج کند. ترامپ در ماه مه سال ۲۰۱۸ به وعده خود عمل کرد. سایر اعضای گروه ۵+۱ (که اکنون بدون آمریکا به گروه ۴+۱ معروف شده‌اند) و همچنین ایران، به رغم فشارهای فزاینده تحریم‌های جدید و شدید الحن آمریکا از جمله تحریم‌های ثانویه که مجازاتی علیه شرکای تجاری جمهوری اسلامی است، در برجام ماندند.

برجام اگر چه از خروج آمریکا ایالات متحده جان سالم به در برد، اما به طور مداوم تضعیف شده و در نظر گرفتن چشم انداز بلند مدت برای آن بسیار دشوار است. «ای ۳» متشکل از فرانسه، آلمان، بریتانیا در میانه درماندگی و اضطراب برای نجات این توافق وعده دادند که راه‌هایی برای محافظت از تجارت در برابر تحریم‌های تشدید شده آمریکا بیابند و در برخی از مزایای اقتصادی در توافق را برای ایران فراهم کنند. آن‌ها برای این منظور در سال ۲۰۱۹ آن‌ها یک ابزار هدف خاص موسوم به ابزار پشتیبانی از مبادلات تجاری (اینستکس) راه‌اندازی کردند. با این حال، اینستکس هنوز میوه نداده است. ایران در مقابل یک سری قدم‌ها در تقویت برنامه هسته‌ای خود برداشته که در عین قابل بازگشت و قابل اندازه‌گیری بودن، نقض تعهدات برجامی به شمار می‌روند.

دولت ترامپ به نوبه خود درباره اهدافش واضح سخن نگفته است. آمریکا ظاهراً قصد داشته از ضریق «اعمال فشار حداکثری» متشکل از تحریم‌ها و دیگر تدابیر ایران را به ورود به یک توافق

دشوارتر و جدی تر هسته‌ای و دارد، یا آنچه از توافق کنونی باقی مانده را به کلی نابود کند تا بتواند قدرت‌های جهانی را علیه ایران و احتمالاً برنامه هسته‌ای آن متحد کند. کاخ سفید که در تحقق هدف اول به مشکل برخورد و پیشرفتی نداشته، اکنون به دنبال تحقق هدف دوم است.

جدیدترین تلاش‌ها در این زمینه در اوایل ماه اوت و زمانی صورت گرفت که شورای امنیت سازمان ملل مساله تحریم‌های تسلیحاتی تحمیل شده علیه ایران از سال ۲۰۰۷ مورد بررسی قرار داد. طبق آخرین رای شورای امنیت، این تحریم‌ها باید در زمان انقضا در ۱۸ اکتبر ۲۰۲۰ (مهر ۱۳۹۹) برچیده شوند.

تلاش‌های ایالات متحده برای تمدید این تحریم‌ها از طریق ارائه پیش نویس یک قطعنامه جدید در شورای امنیت با شکست مواجه شد.

اکنون، آمریکا تصمیم گرفته مکانیزمی را به جریان اندازد که امکان «بازگرداندن» همه تحریم‌های سازمان ملل مربوط به دوران پیش از برجام را به طور یکجانبه برای طرفین توافق فراهم می‌آورد و از این رو، در صورت موفقیت، تضمینی برای نابودی برجام خواهد بود و در نتیجه تدابیر شورای امنیت علیه برنامه غنی سازی اورانیوم و بررسی‌های بین‌المللی فعالیت‌های حمل و نقل و بانکی ایران هم از سر گرفته خواهند شد این می‌تواند پایان غمناک برجام و مرگ سیاست چند جانبه‌گرایی در جهان باشد.

در کوران رقابت‌های انتخاباتی آمریکا ایلان گلدنبرگ و همکارانش گزارش مفصلی درباره راهبرد مواجهه بایدن و تیم سیاست خارجی او با مسئله برجام و همچنین معمای ایران در مرکز امنیت نوین آمریکا آماده کردند که بعدتر نسخه‌ای از آن در اختیار جیک سولیوان مشاور سیاست خارجی بایدن در رقابت‌های انتخاباتی و گزینه پیشنهادی او برای تصدی سمت مشاور امنیت ملی رئیس جمهور قرار گرفت. در بخش نخست گزارش، نویسندگان پیشنهاد کرده بودند دولت بعدی آمریکا با اجرای راهبرد آرامش در برابر آرامش سطح تنش‌های سیاسی با ایران را تا میزان قابل توجهی پایین بیاورد. این آغاز مذاکرات مجدد با ایران بر سر کاهش تنش‌ها باشد. قطعاً اهمیت این گزارش از لحظه اعلام پیروزی بایدن در رقابت‌های انتخاباتی آمریکا، دو چندان شد و با توجه به چیدمان تیم سیاست خارجی دولت آینده توسط بایدن که در آن جیک سولیوان در سمت مشاور امنیت ملی و آنتونی بلینکن در جایگاه وزارت خارجه این کشور خدمت خواهند کرد و با توجه به

بیانیه‌های مستقیم و غیرمستقیم این افراد که در قالب یادداشت‌ها، گزارش‌ها و مصاحبه‌های آنان نمود داشته است، می‌توان انتظار داشت که برای نشان دادن جدیت و حسن نیت خود در اجرای راهبرد آرامش در برابر آرامش، در مورد موضوع ترور آسرد موضعی محکم بگیرند، قطعاً هرگونه انفعال و مماشات در خصوص محکوم کردن پروژه‌های تخریبی که در طی دو سال گذشته علیه منافع ملی ایران انجام شده است بخصوص ترور دولتی اخیر در منطقه آسرد و شهید شدن دکتر فخری زاده، نافی راهبرد آرامش در برابر آرامش خواهد بود.

دکتر فخری زاده با توجه به جایگاه خاصش در بومی‌سازی دانش هسته‌ای و موشکی در ایران در قطعنامه ۱۷۴۷ شورای امنیت مورد اشاره قرار گرفته و متأسفانه نامش تحت تحریم‌های ظالمانه بین‌المللی لحاظ گردید، که با اجرای برجام و لغو تحریم‌های موردنظر از مهرماه امسال، تحریم‌های ایشان هم به تبع آن لغو شد. همچنین یک نکته مهم در خصوص ترور شهید فخری زاده، نقش ایشان در وزارت دفاع در خصوص برنامه‌های استراتژیک دفاعی ایران است، روز قبل از ترور شهید فخری زاده پمپئو وزیر خارجه آمریکا با بیان اینکه به هر قیمتی از مسلح شدن ایران به سلاح‌های مدرن جلوگیری خواهد شد، و هر شخص مزاحمی که ما (یعنی آمریکایی‌ها) تشخیص بدهیم، حذف می‌گردد، در لفافه از آگاهی مقامات واشنگتن در خصوص برنامه ترور آسرد، رونمایی کرد، چرا که این امکان هست که این ترور را از جهتی به مسئله لغو تحریم‌های تسلیحاتی ایران بر وفق برجام در مهرماه امسال و ناکامی آمریکا در تصویب یک قطعنامه جدید در شورای امنیت در خصوص تمدید تحریم‌های تسلیحاتی ایران و همچنین شکست این کشور در استفاده از مکانیسم ماشه در راستای لغو برجام، مربوط دانست و از جهتی دیگر طبق اظهارات روشن نتانیاهو نخست وزیر رژیم صهیونیستی در سال ۲۰۱۸ که در برنامه زنده تلویزیونی نام شهید فخری زاده را چندبار در خصوص موارد متعدد و با تأکید به عنوان یک عامل مهم در پروژه‌های دفاعی ایران تکرار کرد، و همچنین اظهارات افرادی دیگر مانند یوسی ملمن خبرنگار امنیتی و نظامی اسرائیل و از نویسندگان کتاب جاسوسان علیه آخرالزمان که در توییتی به تحت تعقیب بودن شهید فخری زاده توسط موساد در دو سال گذشته اشاره کرده، رژیم صهیونیستی از اراده و برنامه کافی در راستای اجرای برنامه ترور برخوردار بوده است.